

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Večerní Praha

- 1. VI. 1979



⊕ Hrajeme Čechova

se jmenuje divadelní inscenace, která reprezentuje pražskou divadelní fakultu na celostátní soutěži SUOC, která probíhá v těchto dnech v Praze. Autorkou čtyř aktovek na motivy A. P. Čechova je Kristina Kicovová. Na našem snímku jsou zleva Alida Dvořáková, Jana Kulendová, Ladislav Benaš a Jiří Šesták.

Snímek: B. Chocholová

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Mladá fronta, Praha

15. V. 1979

ze dne

ČECHOV ZNÁMÝ - NEZNÁMÝ

Jak se vidět, A. P. Čechov má stále neslábnoucí ptačivost pro divadelníky všech generací. Nejen pro osvědčené mistry, kteří v jeho hrách hledají uplatnění vzrálého umění, ale i pro herce teprve začínající, jako jsou právě studenti DAMU, jimž bude v příštím sezóně patřit školní divadlo DISK.

Rozhodli se, jak přiznávají, pro Čechova podle hlasu vlastního srdce a jdou na něj z trochu neobvyklé strany. Posluchačka dramaturgie Kristina Kicovová zdramatizovala několik jeho méně známých povídek, takže jsme v první inscenaci teď ještě třetího ročníku herectví viděli pod názvem Hrajeme Čechova čtyři malé aktovky se společným jmenovatelem tragikomedie. S tónem, který z Čechova vyjadřuje to podstatné — velké plány a naděje, ale mízlivou schopnost těchto lidí čekat překonat vlastní malost a odhodlat se k činu, který by stál za řeč. Neznámý, a přece tak důvěrně známý Čechov dává v těch

to mikrokomedích s citelně soustředěným satirickým nádechem dost možností všem. Nejen aby hráli různé figurky, nýbrž aby se také proměňovali, neboť většina z nich nezůstává u rolíčky jediné.

Fandící kolegiální publikum vědecky přijímá každou scénku, každý vtíp, a my si pomalu vštěpujeme do paměti nová herecká jména — vedle už známých z televize Vladislava Beneše a Martina Stropnického Janu Leichtovou, Jitku Malíkovou, Alexeje Pyška, Miloslava Krejsu, Jiřího Šestáka, Janu Kulendovou a Alici Šnyrichovou. Na podrobnější hodnocení mají ještě dost času, podobně jako čtenáři režisérů — Lucie Bělohorská, Ján Simkanič, Ján Uhrin a Jana Kalašová.

Až na jevišti více zdárně, budou si např. mnohotvárněji modelovat každou repliku, citlivěji měnit rytmus hry a víc odlišovat jednotlivé výjevy. Zařím však lze říci, že poprvé se představili slíbeně a do Disku vkročili nadějně.

AK
(2)

21.45

HRAJEME ČECHOVA

Dnes už jsou v angažmá u rozličných divadel, dnes už je to pro ně jen milá vzpomínka – podívat se na své opravdové začátky v herecké profesi, při níž si možná řeknou, že teď už by to dělali úplně jinak. Ale před dvěma lety, kdy nastudováním čtyřice dramatizací Čechovových povídek vstupovali na jeviště školního divadla Disk, se před nimi rozkřtenulo to nejnepříjemnější období studií, kdy šlo o to vydržet ve finiši a zdárně dokončit divadelní fakultu AMU v Praze.

Ano, televizní záznam prvního představení loňského absolventského ročníku je už málem mladopamětnická záležitost. Ale divácky zajímavá a scénicky svěží zůstává dodnes, nehledě na pochopitelné obtíže růstu a některé dětské nemoci zrajících talentů. Čechov patří mezi jevištně nejtěžší autory; tady se však, v původních dramatizacích Kristiny Kicové, stal jakousi dramatickou rozvíčkou, sérií netradičních etud, na nichž si mohl ročník v režijní i herecké spolupráci na nedílném podkladě autor-ském i dramaturgickém vyzkoušet především žánr tragikomedie. Všechny tyto aktovky jsou totiž symbiózou úsměvu i výsměchu s mnohem vážnějším podtextem, tedy žánrem, který se dnes hraje v nejrůznějších divadlech stále častěji.

Tehdy ještě studenti, dnes už herci a režiséři na sklonku své první se-

zóny ve zkoušce ohněm praxe, se tenkrát pro Čechova rozhodli podle hlasu vlastního srdce, a také jej připomněli z poněkud nezvyklé stránky. V tónině, která z Čechova vyjádřila to podstatné – velké plány a naděje, ale mizivou schopnost jeho lidiček v soumraku jedné epochy překonat vlastní malost a odhadat se k činu, který by stál za řeč. Neznámý a přece tak důvěrně známý Čechov šel v těchto mikrokomediích s citelně soudcím satirickým nádechem dost možností všem. Budoucím režisérům z ročníku, aby se o aktovky s názvy Velká událost, Trojúhelník, Samovar a Panychida mohli podělit, a hercům, aby ztvárnili různé figurky

a přitom se proměňovali, neboť většina z nich nezůstala u roličky jediné.

Až vás tedy televize pozve do stále mladého studentského divadla Disk ke sledování aktovek Trojúhelník a Panychida, zajisté tam poznáte některé tváře, které jste už mohli vidět při jiných příležitostech, anebo s nimiž jste se setkali v divadle i ve filmu. Alespoň namátkou připomeneme Vladislava Beneše z kladen-ského divadla, Martina Stropnického a Janu Leichtovou z Městských divadel pražských, Alexeje Pyška z Ostravy a Jiřího Šestáka z Českých Budějovic atd.

Foto Jan Kudělka



PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků

Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Svobodné slovo, Praha

ze dne - 9 XI. 1979

Premiéra v Disku

NA JEVIŠTI Disku uvedl 4. ročník herectví DAMU v letošní sezóně adaptaci Čechovových povídek v úpravě K. Kicovové a současnou slovenskou hru Pomocník autorské dvojice Ballek-Sulaj. Zítra nás čeká v Disku další premiéra. Hovoří o ní ALEXEJ PYSKO, posluchač 4. ročníku herectví.

„Nastudovali jsme dramatici Dostojevského povídky Ves Stěpančíkovo v úpravě a režii Lucie Bělohradské, posluchačky 5. ročníku režie. Hra zavádí diváka do prostředí ruské vesnice, kam přijíždí mladý synovec ke svému strýci. Na tuto návštěvu se těší, protože ve vesnici prožil své dětství, na které má nádherné vzpomínky. S překvapením však zjišťuje, že v jeho vysněném místě to vypadá docela jinak... Já hraju roli strýce Jegora Iljiče Rastěnova, laskavého a milého dobráka, jehož vlastností však okolí zneužívá. V hlavních rolích uvidí diváci ještě M. Stropnického, J. Malíkovou, V. Beneše a celý letošní „diskový“ ročník — M. Krejsu, J. Šestáka, A. Dvořákovou, J. Kalendovou a J. Leichtovou.“

miš

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků

Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Lidová demokracie, Praha

- 6. VI. 1979

ze dne

Čechov očima mladých

(8): Jako každým jarem se i letos představil veřejnosti v divadle DISK ročník studentů DAMU, který bude absolvovat za rok, tedy ročník třetí. Výjimečné bylo, že to letošní první představení nechali pedagogové zcela v rukou mladých. Budoucí dramaturžka Kristína Kicovová zdramatizovala čtyři Čechovovy povídky, na každého z posluchačů režie v ročníku připadla jedna k inscenaci. Na prvních dvou miniaturách byla nejvíce znát určitá rozpačitost a neobratnost, která první kroky po jevišti obvykle provází. Třetí byla o něco uvolněnější, ta poslední — Panychida — pak dokonce velmi slibná. Proto jsme si zapsali do paměti jméno režisérky Lucie Bělohradské, jejíž umělecká krev je zřejmě řízena talentem i dobrými vzory. I herci pod jejím vedením vyrostli. Je jich v ročníku celkem devět, museli vypomáhat i posluchači dramaturgie a režie. Prošli rukama pedagogů Přečičla, Rázlové a Viceny. Uvidíme, jak se budou vyvíjet dál. Čeká je během roku ještě několik absolventských představení.

VÝSTRIZEK Z ČASOPISU

Tvorba
Praha

- 9. 1. 1980

ze dne.....

divadlo

Hrajeme Dostojevského

Hrajeme Čechova, hrdě hlásal před časem poslední ročník DAMU v představení, které vzniklo z čechovsky stylizovaných scénářů. Šlo o pokus, který ne ve všem vyšel, nicméně nejúspěšněji vyzněla povídka režírovaná studentkou 5. ročníku Lucií Bělohradskou. Stejná autorka se výrazně podílí na kvalitách další premiéry v DISKU, připravené obdobným způsobem. Přečetla si novelu F. M. Dostojevského VES STĚPANČIKOVO, ale pouze proto, aby se nechala inspirovat výsledným dojmem. Neusilovala o podrobný, doslovný přepis. Řadu postav vyškrtla, dopsala a pokouší se opět o variaci na Dostojevského dílo. Výsledkem je velmi zajímavé, nápadité a myšlenkově plné představení, o němž se stejnou měrou postarala Bělohradská-režisérka. Má

smysl pro divadelnost, dokáže pracovat s prostorem (zavěšená lávka), ví, co je to temporytmus, upozorňuje na sebe sérií vkusných nápadů, které nejsou nikdy samoúčelné. Také použití hudby či zvukových efektů (kandence při vyslovení jména Fomy Fomiče) je střídme a tím působivější.

Mladí herci se pod jejím vedením dostávají k inspirativním rolím a vesměs dosahují prozatímního vrcholu na scéně DISK, jak lze dokázat porovnáním s predešlými inscenacemi. Soubor si osvojil schopnost nabít Dostojevského atmosféru napětím díky střídání kontrastů, nečekaných zvrátů skutečnosti a paradoxnímu rozporu slov a jednání. Uvedení do příběhu je takřka okamžité. Sergej přijíždí do Stěpančikova, vsi svého idylického mládí, a zjišťuje, že se vše změnilo. Dům úpí pod světlavě krutou vládou nevyzpytatelného Fomy Fomiče. Vykonavatelkou jeho přání je generálová Anna Nilovna a komisař, strohá slečna Perelynová, v soukromí však bujará alkoholička. V dusném prostředí vzájemné nedůvěry, pokrytectví a strachu se postavy zmitají jako v pavučině, bojí se každé svobodné myšlenky pronesené nahlas, každého ráznějšího kroku, slovy vystrašeného Obnoskina, »aby je jako mouchu zezadu někdo neplácl«. Sergej přiměje váhavého a měkkého syna Anny Nilovny Jegora Iljiče ke vzpouře proti stávajícímu pořádku, ale i z této akce se stává trapné nedorozumění. Sergej odchází a ves Stěpančikovo žije dál svým trudným životem.

Dobře hraje svou generálovou Jitka Maliková, kolísavost Jegora Iljiče vystihuje Alexej Pyško, civilně a současně podává Sergeje Martin Stropnický, výborně a pod maskou chaplinovského diktátora vychutnává Fomu Fomiče Vladislav Beneš. Výraznou kreací i maskou strhne slečna Perelynová Alice Dvořáková. Svým starším kolegům dobře sekundují i mladší studenti Miroslav Babuský a Bohuslav Klepl. Záměru představení slouží toyenovská scéna Běly Suché i s výmluvnými kostýmy.

JAN REJZEK

14. VII. 1979

ze dne

Proč hraje Čechova...

ANTON PAVLOVIČ ČECHOV žil pouhých čtyřiačtyřicet let (17. 1. 1860 až 15. 7. 1904), a přesto nám zanechal dílo plné dráždivosti — slavné komedie, které budou režiséři stále znovu probírat do poslední poznámky, obracet ze všech stran, aby z nich vykřesali „toho pravého“ Čechova. Od prvních inscenací Čechovových her K. S. Stanislavským v MCHATU podstupují režiséři jeden za druhým cestu za pravým významem Čechova. A nenechávají na pokoji ani Čechovovy povídky — jsme svědky stále většího počtu divadelních i filmových transkripcí. O Čechova je prostě trvajícím zájem — posledním důkazem toho je i inscenace nastudovaná nejmladšími divadelníky — posluchači DAMU z Čechovových povídek nazvaná jasně a výstižně: Hrajeme Čechova.

Hrajeme Čechova abychom v něm odkrývali především obecně platné vzorce vztahů mezi lidmi, lidí ke světu. Provokuje nás trojrozměrná řeč hrdinů, kteří si něco jiného myslí, něco jiného říkají a něco jiného dělají. V tomto rozporu je totiž dramatický náboj všech jeho her, ať je to Platonov, Racek, Tři sestry, Ivanov či Višňový sad.

V souvislosti s Čechovem se kdysi mluvilo o lyrickém dramatu, ale ruský lékař věděl dobře, proč nazývá své hry komediemi. Dokázal se totiž na hluboce smutné věci dívat s odstupem, s jemnou, laskavou ironií. Geniálně zachycené rozporuplné chování lidí je vděčnou materií k vyjádření našeho současného života. Jsme Trigoriny, pohrávajcími si ve zralém věku s letícím mládím, jsme nesmyslně zamilované Niny, nešťastné Olgy, toužící Mášy, na tradicích lpějící Raněvské, zbohatlí a necitliví Lopachino-

vé... Mohli bychom dál probírat postavu za postavou a uvědomíme si podstatu umění A. P. Čechova: že totiž v tom, jak podal konkrétní obraz společnosti konce minulého století, dokázal vyjádřit problémy obecně platné v jakémkoli společenském řádu. Je samozřejmě na současných interpretech Čechovových her, aby onen obecně platný, filosofický náboj cítili a dokázali vyjádřit. Život Čechovových postav je podáván z hlediska věcí, které postavu obklopují, ale i z hlediska vnitřních vjemů, pocitů a myšlenkových pochodů postavy.



Čechovovi hrdinové nejsou nikdy vyloženě zlí nebo krutí, jsou omezení, hloupí, nešťastní, neschopní měnit způsob života — to proto, že Čechov lidí především chápal. Byl prodchnut — snad i proto, že byl lékařem, který má za úkol pomáhat — velkou humaností. Proto nezatracoval, jen ironizoval. Uměl se podívat na svět úsměvem přes slzy — tak, jak je to dáno jen několika málo vyvoleným jedincům. Drobné postavičky jeho povídek mají přece tolik společného s „dobrým“ Charliem Chaplinem! Chopil se detailů každodennosti, aby například v popisu jídla vyjádřil lidskou tragédii.

Hrajeme Čechova také proto, že je inscenování jeho her na českých jevištích jistou tradicí? Spíš jinak: tradice vznikla ze spřízněnosti našich divadelníků s tímto velkým dramatikem. Režiséři, kteří se vážně a systematicky věnovali uvádění jeho her, o něm mluví jako o své lásce — velké, osudové, plné trýzně a trápení, ale vždy znovu a znovu naplňované. Na odkaz A. P. Čechova navázal u nás svým dramatickým dílem František Hrubín, proto se hovoří o čechovovsko-hrubínovské linii v českém dramatické tvorbě, k níž se hlásí i dnes začínající autoři. Je to zřejmě tím, že je nám bližší vnitřní drama, „schované“ za obyčejná, všední slova, drama prožívané za maskou úsměvu, ironie. Jedním ze znaků moderní doby je stud za velká slova, velká gesta, velké city a vášně. Rozumíme si proto s cudným Čechovem. A proto Čechova nejen hrajeme, ale i vydáváme — stále v různě sestavovaných výběrech - povídky o lásce, průřez nejznámějšími povídkami, povídky z poslední doby Čechovova života — a tak se v různých překladech, v různých typografických úpravách vždy znovu setkáme s Dámou s psíčkem, Ariadnou, Polinkou, s Jonyčem, Černým mnichem a samozřejmě Člověkem ve futrále... Číst si v Čechovovi znamená objevovat člověka v celé jeho komplexnosti, protože spisovatel se chtěl dopátrat vždy jenom pravdy. Pro ni ho máme rádi, pro objektivní pohled na člověka, který bere v úvahu všechny složky lidské existence. Proto se znovu a znovu vracíme k dílu ruského lékaře, od jehož úmrtí by zítra uplynulo 75 let.

Irena KRAUSOVÁ

110



HRAJEME ČECHOVA

První vizitka nového ročníku DAMU

První povídka: *Velká událost* (nahore)
Závěrečná povídka: *Panychida*



První premiérou nového ročníku DAMU byla inscenace čtyř aktovek A. P. Čechova, které jejich dramatičtorka Kristina Kicová spojila pod titulem *Hrajeme Čechova*

Snímky Jan Kuděl a Blanka Chocholová

Ján Simkanič byl v komorněji laděné aktovce Trojúhelník úspěšnější. Podařilo se mu v ostřejších konturách zachytit základní příběh, ovšem poněkud mu unikl spodní, hořce komický tón, tak charakteristický pro čechovovskou povídku. Nicméně režie Trojúhelníku rozrazovala větší cílevědomost záměru a pevnější, uvážlivější vedení herců.

Patrně nejhůře vyzněla třetí aktovka Samovar. Ján Uhrin vystačil s pouhou deskripční jednoduchou příběhu, rezignoval na ozvláštňení textu a některé významové momenty, pro Čechovův způsob myšlení zvlášť důležité, se vytratily úplně. Zejména se mezdařilo pojetí postavy starého Afanasije, která vyzněla jako špatná karikatura. Práce s mladými herci v takovém případě vyžaduje určitou stylizaci, nadsázku a jistý nadhled, ve kterém se lámou rozpory textu a specifických inscenačních možností.

Za velmi zdařilé lze naopak považovat provedení čtvrté aktovky — Panychidy — v režii Lucie Bělohradské, která objevila nejschůdnější cestu zvládnutí Čechova textu. A nejen to. Úspěšně se jí podařilo akcentovat groteskní pozadí truchlivého obřadu, transformovat některá sdělení do divadelně srozumitelného tvaru, výrazně pointovat jednotlivé scény, citlivě gradovat příběh a současně být práva rukopisu předlohy. Zdařilo se jí vykřýt celý prostor hereckými akcemi, využít vloh mladých herců pro přirozenou komiku a hravost, a překlenout některé obtíže technického rázu dané předlohou.

Tragikomický příběh mladé vdovy, pořádatelky za účasti „smutečnických“ hostů panychidu, s groteskním vyústěním v záměnu zesnulého manžela, byl tak podán v kompaktním, stylově jednotném tvaru, s vystříbeným smyslem pro rovnováhu tragického a komického. Ukázalo se, že s nalezením vhodného inscenačního přístupu stoupají markantně i herecké výkony; zvlášť se to projevilo u Jany Leichtové, jejíž Ljubov Petrovna, hraná s naivní groteskností a přirozeným šarmem, byla nerosovatelně lepší než její Olga v aktovce předchozí.

Herecké výkony byly tedy ovlivněny čtyřmi různými režijními přístupy [pokud v některých případech o režijním přístupu vůbec lze mluvit]; přesto na sebe výrazněji upozornil zejména Vladislav Beneš, jehož výkony, zvláště v rolích Bělíkova a Nikolaje poukázaly na potencionálně široký tytonový rejstřík, ale zároveň také na nebezpečí výrazového stereotypu, dále Alexej Pyško s možnostmi zpracovaného charakterového herectví, Martin Stropnický a Jiří Šesták.

Vyslovit celkové hodnocení nad představením, sestávajícím se ze čtyř aktovek, pojatých čtyřmi kvalitativně značně rozlišnými režijními způsoby, je velmi obtížné. Za klad lze především považovat odvahu mladých adeptů dramaturgie, režie a herectví vyrovnat se s tak obtížným autorem, jakým bezesporu Čechov je, a pokusit se prostřednictvím tohoto dnes již klasického díla ukázat svět, jak jej vidí dnešní mladý člověk. Nevadí, že před náročnějším kritériem ob stojí pouze závěr tohoto představení, stačí, že se posluchači DAMU pokusili v rámci svých možností zprostředkovat závažnější myšlenkové sdělení.

Rozhodnutím inscenovat na jevišti Disku čtyři zdramatizované povídky A. P. Čechova, autora zde velmi frekventovaného, stanuli posluchači DAMU před náročným úkolem: v několika krátkých „ukázkách“ prezentovat nezjednodušeně svět Čechovových hrdinů, přetvořit povídky do dramatického tvaru a jejich výběr a úpravu ospravedlnit divadelní realizací, najít k Čechovovu dílu vhodný interpretační přístup, který by mimo jiné odpovídal specifickým hereckým a režijním možnostem studentů, a v neposlední řadě předvést prostřednictvím Čechovových myšlenek své vlastní vidění světa. Inscenace **Hrajeme Čechova**, i přes zjevnou snahu mladých herců a režisérů, tato kritéria splnila jen částečně.

Inscenační přístup k dílu A. P. Čechova — a zde nezáleží na tom, zda předlohou je divadelní hra jako taková či dramatizace — nabízí řadu možných variant; celá dlouhá historie divadelních „bojů o Čechova“ nekodifikovala žádnou z nich. Je to dáno mimo jiné i nejednoznačností Čechovova díla, určitou zastřeností myšlenkového sdělení, mnohdy úmyslně svádějícího na scesti, kolísáním mezi tragickými a komickými momenty apod. Tato nejednoznačnost ovšem není důsledkem nějakého apriorního formálního principu, ale je způsobena dobou, která je v Čechovově díle zobrazována, dobou deziluze, myšlenkových a hodnotových krizí, chaosu a ztráty orientace, agónie staré společnosti a předzvěsti nadcházející revoluce.

Celé Čechovovo dílo, jež realisticky zobrazuje toto „mezidobí“, postupuje ale neotřesitelná víra v nové důstojnější bytí člověka, která v poslední instanci překonává bezvýchodnost života čechovovských hrdinů, nostalgii a prázdnotu, revoltující gesta jako výraz neustálé latentní krize, a naopak akcentuje nepřekonatelnou a nezrušitelnou touhu po životě, který by byl důstojnější pojmou člověka. Autorce čtyř aktovek na motivy A. P. Čechova Kristině Kicové se podařilo tato základní vymezení Čechovova díla podržet, i když se nevyhnula některým zjednodušením a zejména se jí v některých případech nepodařilo zachytit v plné míře významovou mnohvrstevnatost předlohy.

Obraz maloměstské společnosti v první ze čtyř aktovek — *Velká událost* —, ve které je líčena nikoliv vážně míněná snaha po založení dramatického kroužku, potlačena ostatně již v zárodku příchodem inspektora, se nepodařilo Janě Kališové režijně zvládnout. Chyběl řád, jednotící myšlenka, preciznější formulace vztahů; herci se chaoticky pohybovali po scéně, zjevně bez možnosti cílevědomější akce, sled jednotlivých promluv působil diskontinuálně a děj se nepodařilo gradovat v ostroou pointu.

Kicov' K. a. j. u. m. Cechov (Dik)

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘÍŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 544-778

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Praha - Moskva

ze dne

1 1980



Z představení DISK Hrajeme Cechova autorky K. Kicovové přinášíme záběr: Samovar

STÁLE AKTUÁLNÍ A. P. ČECHOV

Připomínáme-li si 120. výročí narození A. P. Čechova, jednoho z nejproslulejších spisovatelů světového významu, nutně si musíme položit otázku, proč si právě Čechov neustále získává tak širokou oblibu čtenářů a jako dramatik od přelomu 19. a 20. století až po naše dny stále vzrušuje diváky ve své vlasti, u nás i v zahraničí. Hned po Čechovově smrti dne 2. července 1904 v Badenweileru napsal ruský kritik Viktor Ruskov v žurnálu Novosti dnja v článku Čechov jako světový spisovatel, že nenahraditelná ztráta postihla nejen ruskou literaturu a ruské divadlo, ale kulturní veřejnost v celosvětovém měřítku.

Čechov začal umělecky zrát v 80. letech minulého století, kdy se v Rusku šířilo revolučně osvobozené hnutí, zostřoval se boj dvou kultur, rozcházely se cesty demokraticky zaměřené ruské inteligence a inteligence buržoazní, reakční. Právě v této době se představil Čechov kulturní veřejnosti jako spisovatel s hlubokým sociálním cítěním, vírou v nový život, jako autor, který citlivě a osobitě dokázal umělecky zobrazit neuvěřitelné množství osudů prostých lidí a lidiček, vytvořit celou galérii postav z prostředí inteligence, tápající, hledající východisko, věřící v nový život. Čechov-dramatik zaujal hned od počátku mimořádnou pozornost řady badatelů při analýze rozvoje nejen ruského divadelnictví, ale i divadelních kultur v celosvětovém měřítku.

Čechovovo jméno je úzce spjato s MCHAT, který první pochopil novou poetiku Čechovových her, a vytvořil představení, která vešla do historie jako novátorské inscenace, v nichž K. S. Stanislavskij a Němirovič-Dančenko uplatňovali nové tvůrčí postupy

v oblasti režijní a herecké tvorby. Mladé divadlo se obrátilo k Čechovovi zcela programově. MCHAT, který byl založen v údobí revolučního zrání před první ruskou revolucí, vyjadřoval myšlenky a nálady právě oné pokrokové inteligence, jejímiž představiteli byli Čechov a Gorkij. Proto také divadlo soustavně uvádělo Čechovovy hry a Tři sestry a Višňový sad napsal Čechov speciálně pro mchatovský kolektiv. Není tajemstvím, že již dříve se hry hrály na moskevských, petrohradských i jiných scénách. Tak například Ivanov, napsaný v roce 1887, byl uveden v divadle Korše s V. N. Davydovem v hlavní roli, Racek se hrál v roce 1896 v Alexandrinském divadle s vynikající Komissarževskou, která vytvořila postavu Niny, ale nepochopení Čechovových her jako celku přinášelo divákům rozčarování a výsledkem byl neúspěch. Proto se tak významně vepsalo do historie divadelního umění datum 17. prosince 1898, kdy se uskutečnila premiéra Čechovova Racka v MCHAT a došlo ke skutečnému zrození mladáho divadla a Čechova jako dramatika.

Pro rozvoj našeho divadelnictví sehrály Čechovovy hry zcela mimořádnou úlohu. Tak například už 26. 12. 1898 uvedlo Švandovo divadlo na Smíchově Racka, v roce 1901 se hrál Strýček Váňa na několika našich scénách – v Městském divadle v Plzni, v Národním divadle v Praze v režii J. Šmahy a v Národním divadle v Brně, v roce 1889 zahrála Švandova společnost v Prozatímním Národním divadle v Brně aktovku Medvěda, roku 1891 uvedla Budilova společnost Námluvy a v roce 1899 je hrálo Švandovo divadlo na Smíchově. Námluvy režíroval rovněž v roce 1890 v Národním divadle v Praze F. Kolár a v témže divadle Jaroslav Kvapil v roce 1900. To vše svědčí o hlubokém zájmu našich divadelníků o ruskou kulturu a o vřelém vztahu k Čechovovi. Roku 1901 požádal český překladatel B. Prusík ředitelství MCHAT o ruské hry z repertoáru divadla a významnou měrou tak přispěl k bezprostřednímu uvádění Čechovových her na našich scénách. Zcela mimořádný ohlas mělo hostování MCHAT roku 1906 v Evropě, později také ve dvacátých letech. Divadelníci byli zaujati koncepcí a uměleckým ztvárněním Čechovových her v provedení souboru MCHAT. Po roce 1906 se nesporně ještě prohloubil zájem o ruského dramatika, který ryzím lidstvím, filozofií širší platnosti, neobvyklou strukturou her, osobitou poetikou vzrušoval diváky a divadelníky nejen u nás, ale i například v Bulharsku, Polsku, Jugoslávii, Finsku, Francii, USA, Japonsku a jinde. O osobních a tvůrčích kontaktech Jaroslava Kvapila a K. S. Stanislavského se již psalo mnohokrát. Je to však skutečnost, kterou nelze opomenout. Když se Kvapil po hostování MCHAT roku 1906 rozhodl inscenovat Tři sestry, obrátil se s prosbou na

Stanislavského, aby mu poskytl veškerou dokumentaci a dobový materiál pro nastudování Tři sestry v Národním divadle. Během měsíce poslal Stanislavskij Kvapilovi požadované materiály, jak je patrné z děkovních dopisů Jaroslava Kvapila a ředitele Schmoranze z 20. a 30. prosince 1906. V této inscenaci hrála Mášu Hana Kvapilová a Veššina Eduard Vojan, kteří byli strženi a ovlivněni vynikajícími výkony i pracovní metodou ruských kolegů – Stanislavského, Kačalova, Knipper-Čechovové, Liličoně a dalších. Naše herce živě zajímal zcela nový přístup tvůrců k herecké práci, neobvykle jemná psychologická kresba postav, odhalování „podtextů“, řeč, oprostěná od sebemenší nepřirozenosti a deklamace, zvláštní ladění, výklad i atmosféra čechovovských her. Interpretace Čechovových her procházela ovšem také zcela zákonitě na scéně MCHAT vývojem. Nová společenská situace po VŘSR dala možnost nově koncipovat a umělecky ztvárnit Čechovovy hry již na sovětské scéně. Jiný byl například Strýček Váňa z roku 1898, kde titulní roli Vojnického hrál A. L. Višněvskij, jiný byl Váňa z roku 1947 s B. G. Dobronravovem v hlavní roli. Tato nově nastudovaná inscenace a zejména také „Tři sestry“, které v roce 1940 režíroval Němirovič-Dančenko, byly příkladem onoho „mužného realismu“, o němž tak často hovořil tento vynikající režisér.

Čechov na našich scénách zcela zdomácněl. Čechovova dramatika se u nás uvádí od počátku až do naší přítomnosti, jak v profesionálních divadlech, tak také v amatérských souborech. Je přirozené, že společenské podmínky v různých údobích měly při inscenování her vliv na koncepci i významní představení. V krátkém článku je nemožné hovořit o celé mnohotvárnosti režijních interpretací, různorodých hereckých výkonech. Višňový sad byl například uveden roku 1904 ve Švandově divadle na Smíchově, roku 1905 v Národním divadle v Brně, roku 1919 v pražském Národním divadle v režii J. Hurta, roku 1930 v Zemském divadle v Brně, raná hra A. P. Čechova „Platonov“, objevená až po revoluci byla pod názvem „Člověk Platonov“ inscenována už roku 1929 v MD na Vinohradech v režii B. Stejskala, „Ivanov“ se hrál v roce 1906 v Městanské besedě na Vinohradech v provedení ochotníků, roku 1906 v Národním divadle v Brně, stále oblíbené, také na amatérských scénách jsou Čechovovy aktovky Jubileum, Medvěd a Námluvy, historickou inscenací se staly Tři sestry v Národním divadle v režii Jaroslava Kvapila, jejichž premiéra se uskutečnila dne 19. 1. 1907, Tři sestry byly rovněž nastudovány například také v Městském divadle v Plzni (1912), v Národním divadle v Brně (1925), v Národním divadle moravsko-slezském v Ostravě (1930), v Národním divadle v Pra-

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘÍŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 544-778

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Praha - Moskva

ze dne

1980

ze v režii V. Nováka (1932). Zcela zvláštní pozornost by si zasloužil rozbor čechovovských inscenací po roce 1945. Vždyť Čechovovy hry byly a jsou uváděny nejen v pražských, ale ve většině mimopražských divadlech – například ve Státním divadle v Ostravě, KOD Plzni, v Severočeském divadle v Liberci, v Divadle pracujících v Mostě, ve Východočeském divadle v Pardubicích, v MOD Benešově, Olomouci, Jihočeském divadle v Budějovicích, v brněnských divadlech aj. Svůj vřelý vztah k Čechovovi projevovali a projevují největší mistři naší scény – Z. Štěpánek, F. Smolík, J. Průcha, J. Plachý, L. Pešek, M. Nedbal, ale i další generace našich umělců. „Je pro nás opravdu vzrušující inscenovat na našem jevišti Čechovův Višňový sad,“ napsal Karel Palouš při uvedení této hry v Realistickém divadle roku 1959, „především proto, že je to vůbec poprvé, v životě Realistického divadla Z. Nedjedlého, kdy inscenujeme Čechova, za druhé proto, že právě na tomto smíchovském jevišti zaznělo toto dílo poprvé v Čechách, a za třetí, že nám zní Višňový sad překvapivě dnešní.“

Čechovovo dílo je stále aktuální a inspiřující pro všechny naše divadelní generace. Není jistě bez zajímavosti, že nastupující umělecké generace se nejednou obracely k Čechovovi. Tak například v Disku roku 1946 byl uveden Racek v režii V. Lohniského, roku 1954 Strýček Váňa (režie E. Šmeralová, V. Adámek), táž hra byla inscenována v roce 1961 na JAMU, roku 1974 se v Disku hrály Čechovovy aktovky, v současné době jsou na repertoáru této školní scény čtyři aktovky – Velká událost, Trojúhelník, Samovar a Panychida, které napsala na motivy A. P. Čechova studentka dramaturgie divadelní fakulty Kristina Kicovová a pod názvem „Hrajeme Čechova“ je nastudovali studenti režie se studenty herectví DAMU.

Eva ŠMERALOVÁ